

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД09 – 4318/11.11.2021 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация за специалност код **3451203** „Земеделско стопанство“ от професия код **345120** „Икономист“ от професионално направление код **345** „Администрация и управление“ съгласно приложението.

X

АКАД. НИКОЛАЙ ДЕНКОВ
Министър на образованието и науката

Приложение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ

НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	345	Администрация и управление
Професия	345120	Икономист
Специалност	3451203	Земеделско стопанство

Утвърдена със Заповед № РД09 – 4318/11.11.2021 г.

София, 2021 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалност код **3451203 „Земеделско стопанство“**, професия код **345120 „Икономист“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия „Икономист“, специалност „Земеделско стопанство“.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За държавен изпит за придобиване на професионална квалификация:

1. Част по теория на професията:
 - 1.1. изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема;
 - 1.2. критерии за оценяване на резултатите от обучението по всяка изпитна тема;
 - 1.3. матрица на писмен тест по всяка изпитна тема;
 - 1.4. критерии и показатели за оценяване на дипломния проект и неговата защита.
2. Част по практика на професията:
 - 2.1. указание за съдържанието на индивидуалните задания;
 - 2.2. критериите за оценяване на резултатите от обучението.
3. Система за оценяване.
4. Препоръчителна литература.
5. Приложения:
 - а. изпитен билет - част по теория на професията;
 - б. индивидуално задание по практика;
 - в. указание за разработване на писмен тест;
 - г. индивидуално задание за разработване на дипломен проект;
 - д. указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект;
 - е. рамка на рецензия на дипломен проект.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Изпитни теми, критерии за оценяване на резултатите и матрица на писмен тест по всяка изпитна тема

Изпитна тема № 1: Пазар и пазарен механизъм

Пазар – същност, видове. Стока, пари, цена, конкуренция. Търсене, фактори, закон за търсенето. Предлагане, фактори, закон за предлагането. Пазарно равновесие, равновесна цена, равновесно количество, пазарен излишък и пазарен дефицит.

Дидактически материали: технически средства за чертане

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 1</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира същността на пазара и обяснява видовете пазари.	10
2. Описва и обвързва основните категории на пазара - стока, пари, цена, конкуренция. Дава примери.	18
3. Дефинира понятието търсене и закона за търсенето, чертае графика, изброява и открива други фактори, които влияят върху търсенето.	24
4. Дефинира понятието предлагане и закона за предлагането, чертае графика, изброява и открива други фактори, които влияят върху предлагането.	24
5. Формулира понятието пазарно равновесие и го илюстрира графично, дава определение за равновесна цена и равновесно количество, различава пазарен излишък и пазарен дефицит, определя ги по графиката.	24
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 1/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на пазара и обяснява видовете пазари.	10	3	1		
2. Описва и обвързва основните категории на пазара - стока, пари, цена, конкуренция. Дава примери.	18	2	2	1	
3. Дефинира понятието търсене и закона за търсенето, чертае графика, изброява и открива други фактори, които влияят върху търсенето.	24	1	2	1	1

4. Дефинира понятието предлагане и закона за предлагането, чертае графика, изброява и открива други фактори, които влияят върху предлагането.	24	1	2	1	1
5. Формулира понятието пазарно равновесие и го илюстрира графично, дава определение за равновесна цена и равновесно количество, различава пазарен излишък и пазарен дефицит, определя ги по графиката.	24	3	1	1	1
Общ брой задачи:	25	10	8	4	3
Общ брой точки:	100	20	32	24	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 2: Измерители на макроикономиката

Общ, междинен и краен продукт. Брутен вътрешен продукт (БВП) и брутен национален продукт (БНП). Видове БВП. Подходи за измерване на БВП. Други показатели за измерване на макроикономическата активност.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Описва и различава общ, междинен и краен продукт.	16
2. Дефинира БВП и БНП, като ги сравнява и определя приликите и разликите между тях.	28
3. Изброява, обяснява и диференцира видовете БВП. Дава примери.	20
4. Посочва и обяснява подходите за измерване на БВП. Посочва и обяснява подходите за измерване на БВП. Свързва елементите на различните подходи със съответните икономическите субекти.	16
5. Посочва, обяснява и различава други показатели за измерване на макроикономическата активност.	20
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 2/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6

1. Описва и различава общ, междинен и краен продукт.	16	4	2		
2. Дефинира БВП и БНП, като ги сравнява и определя приликите и разликите между тях.	28	2	2		2
3. Изброява, обяснява и диференцира видовете БВП. Дава примери.	20	1	1	1	1
4. Посочва и обяснява подходите за измерване на БВП. Свързва елементите на различните подходи със съответните икономическите субекти.	16	1	2	1	
5. Посочва, обяснява и различава други показатели за измерване на макроикономическата активност.	20	2	2		1
Общ брой задачи:	25	10	9	2	4
Общ брой точки:	100	20	36	12	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 3: Основи на правото

Същност на теорията на правото и методи на правно регулиране. Видове субекти на правото и техните особености. Правни норми, същност, характеристики и структура на правните норми. Влизане в сила и действие на правните норми.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 3</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира и описва същността на теорията на правото, както и различава предмета и методите на правно регулиране.	20
2. Обяснява подробно физическите и юридическите лица като субекти на правото, като разработва и определя тяхната правосубектност.	30
3. Посочва и описва същността на правната норма, обяснява нейните характеристики и структура.	20
4. Обяснява влизането в сила и диференцира действието на правната норма в трите направления, посочва примери.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 3/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и описва същността на теорията на правото, както и различава предмета и методите на правно регулиране.	20	3	2	1	
2. Обяснява подробно физическите и юридическите лица като субекти на правото, като разработва и определя тяхната правосубектност.	30	2	3	1	1
3. Посочва и описва същността на правната норма, обяснява нейните характеристики и структура.	20	3	2	1	
4. Обяснява влизането в сила и диференцира действието на правната норма в трите направления, посочва примери.	30	1	3		2
Общ брой задачи:	25	9	10	3	3
Общ брой точки:	100	18	40	18	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 4: Гражданско право

Същност и система на Гражданското право. Гражданска сделка, понятие, сключване, видове граждански сделки. Предварителен договор. Действителност и недействителност на договорите.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на Гражданското право, обяснява предмета и метода на регулиране. Разработва структурата и определя субектите на Гражданското право.	20
2. Обяснява същността на гражданската сделка и разработва нейните елементи. Посочва примери за начините на изразяване на волеизявлението.	22
3. Формулира начина за сключване на гражданските сделки, регламентиран от закона. Различава отделните видове договори и предварителния договор, посочва примери.	28

4. Описва действителността и недействителността на договорите, обяснява техните особености. Обяснява видовете недействителност на сделките, сравнява техните последици и прави изводи.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 4/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на Гражданското право, обяснява предмета и метода на регулиране. Разработва структурата и определя субектите на Гражданското право.	20	3	2	1	
2. Обяснява същността на гражданската сделка и разработва нейните елементи. Посочва примери за начините на изразяване на волеизявлението.	22	4	2	1	
3. Формулира начина за сключване на гражданските сделки, регламентиран от закона. Различава отделните видове договори и предварителния договор, посочва примери.	28	2	2		2
4. Описва действителността и недействителността на договорите, обяснява техните особености. Обяснява видовете недействителност на сделките, сравнява техните последици и прави изводи.	30		2	1	2
Общ брой задачи:	24	9	8	3	4
Общ брой точки:	100	18	32	18	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 5: *Предприятие и фирма*

Същност и функции на предприятието. Фирма. Видове предприятия. Мотиви за създаване на предприятие. Избор на правна форма, местоположение, размер и големина на предприятието.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 5</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира същността на предприятието, различава предприятие и фирма, диференцира предприятията.	16

2. Описва и обяснява видовете предприятия, като ги разграничава по различните критерии. Примери.	12
3. Посочва, обяснява и свързва мотивите за създаване на предприятие.	14
4. Изброява и различава правните форми, под които може да съществува предприятието, диференцира предимствата и недостатъците им.	20
5. Описва и различава критериите за избор на предмет на дейност.	10
6. Диференцира и свързва факторите при определяне на местоположението и големината на предприятието.	28
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 5/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира същността на предприятието, различава предприятие и фирма, диференцира предприятията.	16	3	1	1	
2. Описва и обяснява видовете предприятия, като ги разграничава по различните критерии. Примери.	12	2	2		
3. Посочва, обяснява и свързва мотивите за създаване на предприятие.	14	2	1	1	
4. Изброява и различава правните форми, под които може да съществува предприятието, диференцира предимствата и недостатъците им.	20	2	2		1
5. Описва и различава критериите за избор на предмет на дейност.	10	3	1		
6. Диференцира и свързва факторите при определяне на местоположението и големината на предприятието.	28			2	2
Общ брой задачи:	26	12	7	4	3
Общ брой точки:	100	24	28	24	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 6: Имущество на предприятието

Капитал - същност, видове. Капиталова структура, показатели. Особености на имуществото на земеделското предприятие. Видове активи на земеделското предприятие. Същност и значение на амортизацията. Методи на амортизация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6:		Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява понятията капитал, структура на капитала и имущество на земеделското предприятие.		10
2. Описва и различава видовете активи на земеделското предприятие. Доказва необходимостта им за дейността на предприятието.		20
3. Описва, обяснява и диференцира състава и структурата на дълготрайните и краткотрайни активи на земеделското предприятие.		20
4. Описва и определя същността на амортизацията. Доказва необходимостта от приложението ѝ.		26
5. Описва и различава методите на амортизация. Прави съпоставка между тях.		24
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 6/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява понятията капитал, структура на капитала и имущество на земеделското предприятие.	10	3	1		
2. Описва и различава видовете активи на земеделското предприятие. Доказва необходимостта им за дейността на предприятието.	20	3	2	1	
3. Описва, обяснява и диференцира състава и структурата на дълготрайните и краткотрайни активи на земеделското предприятие.	20	1	1	1	1
4. Описва и определя същността на амортизацията. Доказва необходимостта от приложението ѝ.	26	3		2	1
5. Описва и различава методите на амортизация. Прави съпоставка между тях.	24	2	3		1
Общ брой задачи:	26	12	7	4	3
Общ брой точки:	100	24	28	24	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 7: Основни икономически показатели

Себестойност и цена. Печалба – същност, видове. Производителност – същност, показатели, фактори. Ефективност и рентабилност.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7		Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността на понятията себестойност и цена, прави изводи за връзката между тях.		20
2. Посочва същността, формирането на печалбата и различава нейните видове. Свързва печалбата с дейността и мащаба на предприятието.		26
3. Описва понятието производителност на труда, различава показателите и факторите, които я определят, и ги свързва с успешното развитие на предприятието.		30
4. Дефинира и обяснява показателя ефективност.		12
5. Дефинира и обяснява показателя рентабилност.		12
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 7/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява същността на понятията себестойност и цена, прави изводи за връзката между тях.	20	4	1		1
2. Посочва същността, формирането на печалбата и различава нейните видове. Свързва печалбата с дейността и мащаба на предприятието.	26	3	2	2	
3. Описва понятието производителност на труда, различава показателите и факторите, които я определят, и ги свързва с успешното развитие на предприятието.	30	1		2	2
4. Дефинира и обяснява показателя ефективност.	12	2	2		
5. Дефинира и обяснява показателя рентабилност.	12	2	2		
Общ брой задачи:	26	12	7	4	3
Общ брой точки:	100	24	28	24	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 8: Маркетинг. Маркетингова информационна система. SWOT анализ

Същност и значение на маркетинга. Маркетингови концепции. Анализ на маркетинговата обкръжаваща среда. Маркетингова информационна система. Същност, видове и техники на маркетинговото проучване. Методи за набиране на информация. SWOT анализ.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8		Максимален брой точки
1. Описва същността и обяснява значението на маркетинга.		10
2. Посочва същността на маркетинговите концепции. Различава различните видове маркетинговите концепции. Доказва необходимостта от правилния избор на маркетингова концепция.		16
3. Изброява и диференцира елементите на маркетинговата обкръжаваща среда и ги свързва с влиянието им върху дейността на предприятието.		24
4. Дефинира същността и обяснява значението на маркетинговата информационна система.		10
5. Дефинира същността на маркетинговото проучване. Описва, диференцира и съпоставя видовете, методите и техниките за набиране на информация.		20
6. Обяснява същността и структурата на SWOT анализа. Дава пример и прави изводи.		20
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 8/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва същността и обяснява значението на маркетинга.	10	3	1		
2. Посочва същността на маркетинговите концепции. Различава различните видове маркетинговите концепции. Доказва необходимостта от правилния избор на маркетингова концепция.	16	1	2	1	
3. Изброява и диференцира елементите на маркетинговата обкръжаваща среда и ги свързва с влиянието им върху дейността на предприятието.	24	2		2	1
4. Дефинира същността и обяснява значението на маркетинговата информационна система.	10	3	1		
5. Дефинира същността на маркетинговото проучване. Описва, диференцира и съпоставя видовете, методите и техниките за набиране на информация.	20	3		1	1
6. Обяснява същността и структурата на SWOT анализа. Дава пример и прави изводи.	20		1		2

Общ брой задачи:	25	12	5	4	4
Общ брой точки:	100	24	20	24	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 9: Маркетинг микс

Маркетинг микс - същност, елементи. Продуктова политика - същност, жизнен цикъл на продукта, видове жизнен цикъл. Ценова политика - същност, фактори на ценообразуване, ценови стратегии. Дистрибуционна политика - същност, канали за реализация. Комуникационна политика - същност, инструменти.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Описва същността и обяснява елементите на маркетинговия микс.	12
2. Описва същността на продуктовата политика и жизнения цикъл на продукта. Различава и обяснява видовете жизнен цикъл на продукта.	26
3. Описва и обяснява ценовата политика и ценовите стратегии. Свързва факторите на ценообразуване с фирмените ценови стратегии.	22
4. Описва дистрибуционната политика и отбелязва схематично видовете дистрибуционни канали.	10
5. Дефинира и обяснява същността на комуникационната политика, различава и сравнява комуникационните инструменти. Доказва необходимостта от правилното прилагане на комуникационната политика.	30
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 9/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва същността и обяснява елементите на маркетинговия микс.	12	2	2		
2. Описва същността на продуктовата политика и жизнения цикъл на продукта. Различава и обяснява видовете жизнен цикъл на продукта.	26	1	4		1

3. Описва и обяснява ценовата политика и ценовите стратегии. Свързва факторите на ценообразуване с фирмените ценови стратегии.	22	1	2	2	
4. Описва дистрибуционната политика и отбелязва схематично видовете дистрибуционни канали.	10	1			1
5. Дефинира и обяснява същността на комуникационната политика, различава и сравнява комуникационните инструменти. Доказва необходимостта от правилното прилагане на комуникационната политика.	30	1	2	2	1
Общ брой задачи:	23	6	10	4	3
Общ брой точки:	100	12	40	24	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

*Изпитна тема № 10: Финансиране дейността на земеделското предприятие.
Инвестиране*

Същност на финансите и финансирането на предприятието. Източници на финансиране – собствени и привлечени. Краткосрочно и дългосрочно финансиране. Същност на инвестирането. Видове инвестиции.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 10</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Описва и обяснява същността и значението на финансирането.	10
2. Описва, обяснява и различава източниците на финансиране по критерии.	18
3. Обяснява и доказва необходимостта от краткосрочното и дългосрочно финансиране в земеделското предприятие и прави изводи.	18
4. Изброява и обяснява рисковете, свързани с видовете финансиране. Доказва необходимостта от предпазване от риска.	20
5. Дефинира и обяснява същността и значението на инвестирането. Описва видовете инвестиции в земеделското предприятие и доказва необходимостта от инвестиране.	20
6. Определя и доказва ролята и възможностите за финансиране по проекти на Европейския съюз.	14
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 10/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва и обяснява същността и значението на финансирането.	10	3	1		
2. Описва, обяснява и различава източниците на финансиране по критерии.	18	3	1		1
3. Обяснява и доказва необходимостта от краткосрочното и дългосрочно финансиране в земеделското предприятие и прави изводи.	18		1	1	1
4. Изброява и обяснява рисковете, свързани с видовете финансиране. Доказва необходимостта от предпазване от риска.	20	3	2	1	
5. Дефинира и обяснява същността и значението на инвестирането. Описва видовете инвестиции в земеделското предприятие и доказва необходимостта от инвестиране.	20	2	1	2	
6. Определя и доказва ролята и възможностите за финансиране по проекти на Европейския съюз.	14			1	1
Общ брой задачи:	25	11	6	5	3
Общ брой точки:	100	22	24	30	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 11: Персонал и работна заплата в предприятието

Състав и структура на персонала на земеделското предприятие. Производителност на труда – измерители и значение. Работна заплата – същност, видове и системи на заплащане. Индивидуално договаряне на работната заплата – трудов договор.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1. Описва и обяснява състава и структурата на персонала на земеделското предприятие.	14
2. Изброява и различава основните показатели за производителността на труда и я свързва с факторите, които ѝ влияят.	18
3. Обяснява същността и значението на работната заплата. Свързва производителността на труда с работната заплата и прави изводи.	18

4. Посочва и различава видовете работна заплата и системите за заплащане.	14
5. Диференцира и обяснява факторите, определящи работната заплата.	20
6. Обяснява същността на трудовия договор и различава елементите му.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 11/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва и обяснява състава и структурата на персонала на земеделското предприятие.	14	3	2		
2. Изброява и различава основните показатели за производителността на труда и я свързва с факторите, които ѝ влияят.	18	1	1	2	
3. Обяснява същността и значението на работната заплата. Свързва производителността на труда с работната заплата и прави изводи.	18		1	1	1
4. Посочва и различава видовете работна заплата и системите за заплащане.	14	3	2		
5. Диференцира и обяснява факторите, определящи работната заплата.	20		1		2
6. Обяснява същността на трудовия договор и различава елементите му.	16		2		1
Общ брой задачи:	23	7	9	3	4
Общ брой точки:	100	14	36	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 12: Кооперация

Кооперацията като организационно-стопанска форма. Видове земеделски кооперации. Стопански дейности, извършвани от кооперациите. Източници за формиране имуществото на кооперациите. Особенности на встъпителните и дяловите вноски и разпределяне на дялове.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява организационно-стопанската форма на кооперацията и я свързва с нормативната уредба.	14

2. Описва, обяснява и диференцира видовете земеделски кооперации.	26
3. Различава и обяснява стопанските дейности, извършвани от кооперациите.	20
4. Описва, обяснява и различава източниците за формиране имуществото на кооперациите.	20
5. Описва и определя особеностите на встъпителните и дяловите вноски. Свързва разпределението на дяловете с дяловите вноски.	20
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 12/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява организационно-стопанската форма на кооперацията и я свързва с нормативната уредба.	14	2	1	1	
2. Описва, обяснява и диференцира видовете земеделски кооперации.	26	3	1		2
3. Различава и обяснява стопанските дейности, извършвани от кооперациите.	20		1		2
4. Описва, обяснява и различава източниците за формиране имуществото на кооперациите.	20	2	2		1
5. Описва и определя особеностите на встъпителните и дяловите вноски. Свързва разпределението на дяловете с дяловите вноски.	20	3	2	1	
Общ брой задачи:	25	10	7	2	5
Общ брой точки:	100	20	28	12	40
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 13: Отчитане на разходите по икономически елементи в предприятието

Характеристика и видове разходи по икономически елементи в предприятието. Разходи по икономически елементи в земеделското предприятие. Разграничаване на разходите за текущи и за бъдещи периоди. Отчитане на разходите по икономически елементи – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания. Контрол върху разходите.

Дидактически материали: Сметкоплан

Критерии за оценяване на изпитна тема № 13		Максимален брой точки
1. Дефинира, класифицира и обяснява разходите в предприятието по икономически елементи.		30
2. Обяснява и свързва видовете разходи в зависимост от особеностите на земеделското предприятие.		20
3. Описва и обяснява документите и счетоводните сметки, които са основание за счетоводни записвания.		20
4. Определя и свързва необходимостта от планиране на видовете разходи за дейността на земеделското предприятие.		14
5. Определя значението и ролята на контрола върху разходите в дейността на земеделското предприятие за правилното му функциониране.		16
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 13/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира, класифицира и обяснява разходите в предприятието по икономически елементи.	30	6	3	1	
2. Обяснява и свързва видовете разходи в зависимост от особеностите на земеделското предприятие.	20		2	2	
3. Описва и обяснява документите и счетоводните сметки, които са основание за счетоводни записвания.	20	4	3		
4. Определя и свързва необходимостта от планиране на видовете разходи за дейността на земеделското предприятие.	14			1	1
5. Определя значението и ролята на контрола върху разходите в дейността на земеделското предприятие за правилното му функциониране.	16				2
Общ брой задачи:	25	10	8	4	3
Общ брой точки:	100	20	32	24	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 14: Отчитане на приходите от дейността в предприятието

Характеристика на приходите от дейността, финансовите и извънредните приходи в предприятието. Видове приходи в земеделското предприятие. Отчитане на приходите от дейността – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Дидактически материали: Сметкоплан

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14		Максимален брой точки
1.	Дефинира, класифицира и обяснява приходите в предприятието.	26
2.	Обяснява и свързва приходите от дейността на земеделското предприятие в съответствие с неговите особености.	20
3.	Изброява и обяснява документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания, и ги свързва с изискванията на нормативната уредба.	24
4.	Доказва необходимостта от различаване на видовете приходи в предприятието.	14
5.	Определя значението на приходите от дейността за функционирането на земеделското предприятие.	16
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 14/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира, класифицира и обяснява приходите в предприятието.	26	4	3	1	
2. Обяснява и свързва приходите от дейността на земеделското предприятие в съответствие с неговите особености.	20		2	2	
3. Изброява и обяснява документите и счетоводните сметки, които са основание и метод за счетоводни записвания, и ги свързва с изискванията на нормативната уредба.	24	5	2	1	
4. Доказва необходимостта от различаване на видовете приходи в предприятието.	14			1	1
5. Определя значението на приходите от дейността за функционирането на земеделското предприятие.	16				2
Общ брой задачи:	24	9	7	5	3
Общ брой точки:	100	18	28	30	24

При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:

- 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“
- 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“
- 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“
- 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“

Изпитна тема № 15: Управление на земеделското предприятие

Същност и основни функции на процеса на управление. Обект и субект на управлението. Стиллове на управление в предприятието. Управленски процес и функции. Управленско решение – същност, характеристика и методи за вземане на решение.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15		Максимален брой точки
1.	Описва същността на управлението, изброява и обяснява основните функции на мениджмънта.	12
2.	Различава и характеризира обектите и субектите на управление.	10
3.	Посочва и обяснява различните стиллове на управление, като прави изводи за резултата от тяхното приложение в предприятието.	20
4.	Описва, обяснява и свързва фазите на управленския процес.	18
5.	Дефинира управленско решение и различава видовете и прави извод за значението му като част от управленския процес.	18
6.	Изброява методите за вземане на управленско решение и ги съпоставя в зависимост от ситуацията. Дава примери и прави изводи.	22
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 15/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва същността на управлението, изброява и обяснява основните функции на мениджмънта.	12	2	2		
2. Различава и характеризира обектите и субектите на управление.	10		1	1	
3. Посочва и обяснява различните стиллове на управление, като прави изводи за резултата от тяхното приложение в предприятието.	20	2	2		1

4. Описва, обяснява и свързва фазите на управленския процес.	18	1	1	2	
5. Дефинира управленско решение и различава видовете и прави извод за значението му като част от управленския процес.	18	1	2		1
6. Изброява методите за вземане на управленско решение и ги съпоставя в зависимост от ситуацията. Дава примери и прави изводи.	22	1	1		2
Общ брой задачи:	23	7	9	3	4
Общ брой точки:	100	14	36	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 16: Процес на планиране дейността на земеделското предприятие

Същност на процеса на планиране. Процес на планиране в земеделското предприятие – целеполагане, етапи и нива. План – същност, видове, характеристики. Бизнес планът – метод за планиране на дейността.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 16</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира и обяснява същността на планирането като основна функция на управлението.	12
2. Описва и обяснява предимствата на планирането в дейността на земеделското предприятие и ги свързва с неговата специфика.	18
3. Описва същността на целите и обяснява техните характеристики.	12
4. Свързва основните видове цели в земеделското предприятие с вътрешната и външна среда. Прави изводи и дава примери.	22
5. Изброява и обяснява видовете планове, като ги диференцира съгласно определени критерии.	20
6. Обяснява същността на бизнес плана за планиране дейността на земеделското предприятие и прави изводи за ролята и значението му.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 16/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6

1. Дефинира и обяснява същността на планирането като основна функция на управлението.	12	2	2		
2. Описва и обяснява предимствата на планирането в дейността на земеделското предприятие и ги свързва с неговата специфика.	18	1	1	2	
3. Описва същността на целите и обяснява техните характеристики.	12	2	2		
4. Свързва основните видове цели в земеделското предприятие с вътрешната и външна среда. Прави изводи и дава примери.	22			1	2
5. Изброява и обяснява видовете планове, като ги диференцира съгласно определени критерии.	20	2	2		1
6. Обяснява същността на бизнес плана за планиране дейността на земеделското предприятие и прави изводи за ролята и значението му.	16		2		1
Общ брой задачи:	23	7	9	3	4
Общ брой точки:	100	14	36	18	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 17: Стокознание - същност и норми

Същност на стокознанието. Класификация на земеделска продукция. Качество и окачествяване на продукцията/стоките. Стандартизация и кодиране на продукцията/стоките. Опаковка, маркировка, транспортиране и съхраняване на продукцията/стоките. Система за защита на околната среда. Българска и Европейска схема за екомаркировка.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността на стокознанието.	10
2. Описва и обяснява класификацията и окачествяването на земеделска продукция/стоки. Прави изводи за необходимостта от стандарти в България и Европейския съюз.	24
3. Описва и обяснява същността и целта на опаковката, маркировката, транспортирането и съхраняването на стоките. Свързва видовете дейности с нормативните изисквания и стандарти.	20
4. Обяснява ролята и значението на правилното съхраняване на продукцията/стоките и възможните рискове. Прави изводи.	20
5. Описва същността на системата по защита на околната среда и обяснява нейната значимост. Свързва я с вътрешните и международните стандарти.	12
6. Обяснява Българската и Европейската схеми за екомаркировка. Представя графично и обяснява смисъла на знака за екологичен продукт.	14
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 17/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява същността на стокознанието.	10	3	1		
2. Описва и обяснява класификацията и окачествяването на земеделска продукция/стоки. Прави изводи за необходимостта от стандарти в България и Европейския съюз.	24	2	3		1
3. Описва и обяснява същността и целта на опаковката, маркировката, транспортирането и съхраняването на стоките. Свързва видовете дейности с нормативните изисквания и стандарти.	20	2	1	2	
4. Обяснява ролята и значението на правилното съхраняване на продукцията/стоките и възможните рискове. Прави изводи.	20		3		1
5. Описва същността на системата по защита на околната среда и обяснява нейната значимост. Свързва я с вътрешните и международните стандарти.	12	1	1	1	
6. Обяснява Българската и Европейската схеми за екомаркировка. Представя графично и обяснява смисъла на знака за екологичен продукт.	14	1	1		1
Общ брой задачи:	24	9	10	3	3
Общ брой точки:	100	18	40	18	24
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ склоча за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 18: Аграрна политика

Същност на аграрната политика. Обхват - ценова, търговска, данъчна и кредитна политика. Държавно регулиране и подпомагане на земеделските производители. Същност и значение на аграрната политика на Европейския съюз (ЕС). Цели и задачи при прилагане на общата селскостопанска политика на ЕС.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18	Максимален брой точки
1. Описва и обяснява същността и значението на аграрната политика в България.	12

2. Определя и обяснява обхвата на аграрната политика - видове ценова, търговска, данъчна и кредитна политика. Определя зависимостта между тях.	30
3. Описва целите и инструментите на държавното регулиране на земеделието и земеделските производители и обяснява и доказва неговата необходимост. Прави изводи.	20
4. Дефинира и обяснява същността и значението на аграрната политика на Европейския съюз.	12
5. Изброява и обяснява целите и етапите на аграрната политика на Европейския съюз.	12
6. Свързва общата селскостопанска политика на Европейския съюз с възможностите за прилагането ѝ у нас и прави заключения.	14
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 18/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва и обяснява същността и значението на аграрната политика в България.	12	2	2		
2. Определя и обяснява обхвата на аграрната политика - видове ценова, търговска, данъчна и кредитна политика. Определя зависимостта между тях.	30	2	2	3	
3. Описва целите и инструментите на държавното регулиране на земеделието и земеделските производители и обяснява и доказва неговата необходимост. Прави изводи.	20	1	1	1	1
4. Дефинира и обяснява същността и значението на аграрната политика на Европейския съюз.	12	2	2		
5. Изброява и обяснява целите и етапите на аграрната политика на Европейския съюз.	12	1	1	1	
6. Свързва общата селскостопанска политика на Европейския съюз с възможностите за прилагането ѝ у нас и прави заключения.	14			1	1
Общ брой задачи:	24	8	8	6	2
Общ брой точки:	100	16	32	36	16
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

2. Критерии и показатели за оценка на дипломния проект и неговата защита

(Попълва се индивидуално от председателя и членовете на комисията)

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки за показателите	Максимален брой точки за критерия
1. Съответствие с изискванията за съдържание и структура на дипломния проект		20
1.1. логическа последователност и структура на изложението, балансиране на отделните части	4	
1.2. задълбоченост и пълнота при формулиране на обекта, предмета, целта и задачите в разработването на темата	7	
1.3. използване на подходящи изследователски методи	4	
1.4. стил и оформяне на дипломната работа (терминология, стил на писане, текстообработка и оформяне на фигури и таблици)	5	
2. Съответствие между поставените цели на дипломния проект и получените резултати		20
2.1. изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза	10	
2.2. оригиналност, значимост и актуалност на темата	6	
2.3. задълбоченост и обосновааност на предложенията и насоките	4	
3. Представяне на дипломния проект		20
3.1. представянето на разработката по темата е ясно и точно	5	
3.2. онагледяване на експозето с: а) презентация; б) графични материали; в) практически резултати; г) компютърна мултимедийна симулация и анимация	10	
3.3. умения за презентиране	5	
4. Отговори на зададените въпроси от рецензента и/или членовете на комисията за защита на дипломен проект		30
4.1. разбира същността на зададените въпроси и отговаря пълно, точно и убедително	10	
4.2. логически построени и точни отговори на зададените въпроси	10	
4.3. съдържателни и обосновани отговори на въпросите	10	
5. Използване на професионалната терминология, добър и ясен стил, обща езикова грамотност		10
5.1. Правилно използване на професионалната терминология	5	
5.2. Ясен изказ и обща езикова грамотност	5	
Общ брой точки	Максимален бр. точки 100	Максимален бр. точки 100

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Указание за съдържанието на индивидуалните задания

Индивидуалното задание по практика съдържа темата на индивидуалното задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното задание.

Примерно индивидуално практическо задание № 1:

<p>.....</p> <p><i>(пълно наименование на училището/обучаващата институция)</i></p> <p>ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА</p> <p><i>по професия код 345120 „Икономист“</i></p> <p><i>специалност код 3451203 „Земеделско стопанство“</i></p> <p>И н д и в и д у а л н о з а д а н и е №.....</p> <p><i>На ученика/обучавания</i></p> <p><i>(трите имена на ученика/обучавания)</i></p> <p><i>отклас/курс, начална дата на изпита: начален час:</i></p> <p><i>крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:</i></p>

1. Да се организира назначаването на двама специалисти в селскостопанска кооперация “Плодородие“ - агроном и техник

(вписва се темата на практическото задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

- 1) да се изготви план за изпълнение на поставеното задание;
- 2) проучване възможностите на пазара на труда в региона;
- 3) обявяване на свободните позиции;
- 4) подбор и назначаване;
- 5) определяне на документи за кандидатстване;
- 6) назначаване – определяне на необходимите документи и изброяване на процедурите;
- 7) за едната позиция - попълване на трудов договор по подготвена бланка и изготвяне на длъжностна характеристика;
- 8) провеждане на инструктаж;
- 9) определяне на методите и форми за мотивация;

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

2. Критерии за оценяване

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки	Тежест
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		да/не
<p>1.1. Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд</p> <p>1.2. Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място</p> <p>1.3. Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа</p> <p>Забележка: Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</p>		
2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Планира ефективно работния процес	2	
2.2. Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2	
2.3. Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1	
3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3	
3.2. Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с индивидуалното задание	2	
4. Правилен подбор на детайли, материали и инструменти съобразно конкретното задание		20
4.1. Целесъобразно използва материали, детайли и инструменти според изпитното задание	10	
4.2. Правилно подбира количеството и качеството на материали, детайли и инструменти	10	
5. Спазване на технологичната последователност на операциите според индивидуалното задание		20
5.1. Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите	10	
5.2. Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на операциите в процеса на работа	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното задание		50

6.1. Всяка завършена дейност съответства на изискванията на съответната технология	20	
6.2. Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20	
6.3. Изпълнява задачата в поставения срок	10	
Общ брой точки:	100	100

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалността код **3451203** „Земеделско стопанство“, професия код **345020** „Икономист“ е в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимален брой 100 точки;
- част по практика на професията – максимален брой 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 50 процента от получения брой точки от частта по теория на професията и 50 процента от получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,5 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;

- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Богданова М., Аграрно планиране, АИ “Ценов”, Свищов, 2005;
2. Вачков, Ст., Владимирова, Т. и Колектив Финанси, София: Мартилен, 2011;
3. Габровска, Г. Стокознание, изд. Мартилен, 2014;
4. Генев Г., Панушев Е., За по-голям и по-силен Европейски съюз, ”Некст”, София: 2001;
5. Георгиева, Д., Оценка на гори. Сборник с нормативни уредби, София, Пето преработено издание, 2013;
6. Георгиева, М. и Каменарова, М. Методично ръководство по статистика и приложение на SPSS, София: Мартилен, 2014;
7. Дончев, Д. Лалева, Ц. и колектив. Икономика на предприятието. София: Мартилен, 2020;
8. Дончев, Д. Мениджмънт/Оперативен мениджмънт, София: Мартилен, 2016;
9. Дончев, Д., Щерев. Икономика на предприятието. София: Мартилен, 2019;
10. Златева, Д., Т. Стойкова, Стокознание, изд. Наука и икономика - ИУ Варна, 2014;
11. Йорданова, Ем. Сборник - задачи, казуси и упражнения, София: Мартилен, 2000;
12. Кожухаров, М. Стокознание, София: Мартилен, 2008;
13. Кузманова, М. и Александрова, М. Мениджмънт, изд. Везни-4, 2018;
14. Кънев, М. Макроикономика, София: Мартилен, 2008;
15. Кънев, М. Микроикономика, София: Мартилен, 2007, 2009;
16. Кънчев Ив. и колектив, Икономика и организация на земеделските стопанства, София: Мартилен, 2002;
17. Лалева, Ц. Обща икономическа теория, София: Мартилен, 2017;
18. Маринов, М, Управление на земеделското стопанство, София: Мартилен, 2004;
19. Миленкова, А. Здравословни и безопасни условия на труд. Учебно помагало за задължителна професионална подготовка. София: Нови знания, 2003;
20. Миткова, Т. и Бинева, Д. Финанси - публични и корпоративни, София: Мартилен, 2017;
21. Младенова, М., Кънева Кр. и колектив, Обща аграрна политика на европейския съюз;
22. Павлова, Св. Счетоводство на предприятието, София: Мартилен, 2013;

23. Петров, Л. Обща теория на счетоводната отчетност, София: Мартилен, 2011;
24. Попов, Г. и Щерев, Н. Икономика на предприятието, част първа. София: Мартилен, 2012;
25. Спасов, Гр. Микроикономика и Макроикономика, София: Нова звезда, 2007;
26. Стамберова, Й. и Костадинова, Б. Счетоводство. Сборник с решени задачи, изд. Мартилен, 2016;
27. Тодоров, К. Предприемачество и мениджмънт, София: Мартилен, 2019;
28. Щерев, Н. Маркетинг, София: Мартилен, 2016;
29. Нормативни актове, съответстващи на изучаваните теории.
30. Друга литература по преценка на преподавателя.

VII. АВТОРСКИ ЕКИП

1. София Дулева, Национална търговска гимназия – Пловдив
2. Владка Маринова, Национална търговска гимназия – Пловдив

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Изпитен билет – част по теория на професията

..... (пълно наименование на училището/обучаващата институция)	
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА	
по професия код	„.....“
специалност код	„.....“
Изпитен билет №.....	
Изпитна тема:	
.....	
(изписва се точното наименование на темата с кратко описание на учебното съдържание)	
Описание на дидактическите материали (ако е приложимо)	
.....	
Председател на изпитната комисия:	
(име, фамилия)	(подпис)
Директор/ръководител на обучаващата институция:	
(име, фамилия)	(подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)	

2. Индивидуално задание по практика

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА**

по професия код „.....“

специалност код „.....“

И н д и в и д у а л н о з а д а н и е №.....

На ученика/обучавания

(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се

(вписва се темата на практическото задание)

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

.....
.....
.....
.....

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

3. Указание за разработване на писмен тест

При провеждане на държавния изпит – част теория на професията, с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа поне един глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор, за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва указание за работа, което включва целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него; описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с избран отговор) и начин на работа с тях; продължителност на времето за работа с теста; начин на оценяване на резултатите от теста.

А) Примерно указание за работа

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>(пълно наименование на училището/обучаващата институция)</p> <p>Уважаеми ученици/курсисти,</p> <p>Вие получавате тест, който съдържа задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.</p> <p>Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия „.....“, специалност „.....“.</p> <p>Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак X, а за другите типове задачи начинът на отговор е описан в задачата.</p> <p>Запомнете! Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, отбелязан със знака X.</p>

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди, да посочите някой отговор за верен.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност астрономически часа.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Б) Методически указания за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част теория на професията, за разработването и оценяването на писмения тест:

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

а) Таксономия на Блум— равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва
IV. Анализ	Разкриване на взаимовръзки, зависимости, тенденции и формулиране на изводи и заключения	Разделя, подразделя, диференцира, различава, представя графично, определя, илюстрира, прави заключения и изводи, обобщава, избира, разделя, подразделя

б) Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

● **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**

- Въпроси и задачи за свободно съчинение;
- Въпроси и задачи за тълкуване;

● **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**

- Въпроси и задачи за допълване на дума или фраза, или елемент от чертеж/схема;
- Въпроси и задачи за заместване;

● **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**

- Задачи с един или повече верни отговори;
- Въпроси за избор между вярно и грешно.

В) Примерни тестови задачи

Примерна тестова задача от равнище „Знание“

Посочете вярното за пазара:

- А) Сфера от общественото стопанство, където се създават богатата;
- Б) Сфера от общественото стопанство, където се разменят ресурси и блага между икономическите субекти;
- В) Сфера от общественото стопанство, където се потребяват богатата;
- Г) Сфера от общественото стопанство, където се произвеждат и потребяват богатата.

Еталон на верния отговор: Б)

макс. 2 т.

Ключ за оценяване:

Отговор Б) – 2 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

Търсенето и предлагането на ябълки на пазар „X“ се характеризира със следните данни: (Таблица 1)

Таблица 1

№	Цена (лв.)	Търсено количество (кг.)	Предлагано количество (кг.)
1	2.00	500	800
2	1.90	550	750
3	1.80	600	700
4	1.70	650	650
5	1.60	700	600
6	1.50	750	550
7	1.40	800	500
8	1.30	850	450

Разгледайте данните в **Таблица 1** и различете в кои от редовете е налице пазарен дефицит, в кои пазарен излишък и къде пазарно равновесие. Запишете с цифри верните отговори.

1. Дефицит:
2. Излишък:
3. Пазарно равновесие:.....

макс. 4 т.

Еталон на верния отговор и ключ за оценяване:

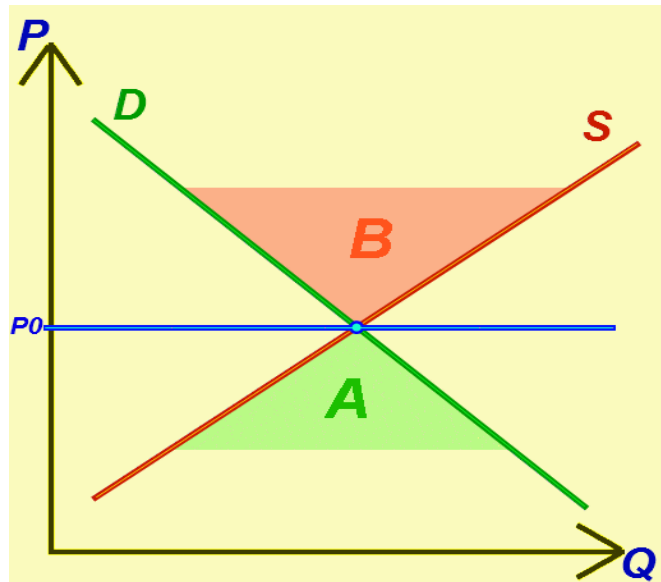
1. Дефицит: 5, 6, 7 ,8.
2. Излишък: 1, 2 ,3.
3. Пазарно равновесие: 4.

Всеки верен отговор се оценява с 0,5 т.

Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

По графиката за пазарно равновесие открийте съответните елементи и запишете във всяко едно от полетата съответстващата буква:

- Кривата на търсенето
- Кривата на предлагането
- Пазарен излишък
- Пазарен дефицит
- Цена
- Количество

макс. 6 т.

Еталон на верния отговор:

- D Кривата на търсенето
- S Кривата на предлагането
- B Пазарен излишък
- A Пазарен дефицит
- P Цена
- Q Количество

Ключ за оценяване:

Всеки верен отговор носи по 1 точка

Примерна тестова задача от равнище „Анализ“

При повишаване на дохода на потребителите по Таблица 1 търсенето на ябълките се очаква да се повиши при всяко равнище на цената с 50 кг. Определете верния отговор:

- А) При цена 1.70 се наблюдава пазарен излишък от 50 кг.
- Б) При цена 1.90 се наблюдава пазарно равновесие
- В) При цена 1.60 се наблюдава пазарен дефицит в размер на 150 кг.
- Г) При цена 1.50 се наблюдава пазарен излишък в размер на 100 кг.

макс. 8 т.

Еталон на верния отговор: В)

Ключ за оценяване:

При посочен отговор В) – 8 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

При всички останали отговори – 0 точки

4. Индивидуално задание за разработване на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

**ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА**

по професия код „.....“

специалност код „.....“

На ученик/ученичка от клас
(трите имена на ученика)

Тема:

Изисквания за разработката на дипломния проект (входни данни, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект

б) контролни проверки и консултации

.....

.....

.....

в) краен срок за предаване на дипломния проект

Ученик:

(име, фамилия)

(подпис)

Ръководител-консултант:

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/:

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището)

5. Указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект

A. Съдържание на дипломния проект:

Оформяне на дипломния проект в следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част
- заключение;
- списък на използваната литература;
- приложения.

Титулната страница съдържа наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия и специалност, име и фамилия на ръководителя/консултанта.

Уводът (въведение) съдържа кратко описание на основните цели и резултати.

Основна част - Формулира се целта на дипломния проект и задачите, които трябва да бъдат решени, за да се постигне тази цел. Съдържа описание и анализ на известните решения, като се цитират съответните литературни източници. Съдържа приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени.

Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение.

Списъкът с използваната литература включва цитираната и използвана в записката на дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

Приложенията съдържат документация, която не е намерила място в текста поради ограниченията в обема ѝ или за по-добра прегледност подредба. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

B. Оформяне на дипломния проект

Формат: А4; Брой редове в стр.: 30; Брой на знаците: 60 знака в ред

Общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака

Шрифт: Times New Roman

6. Рецензия на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

РЕЦЕНЗИЯ

Тема на дипломния проект	
Ученик	
Клас	
Професия	
Специалност	
Ръководител-консултант	
Рецензент	

Критерии за допускане до защита на дипломен проект	Да	Не
Съответствие на съдържанието и точките от заданието		
Съответствие между тема и съдържание		
Спазване на препоръчителния обем на обяснителната записка.		
Спазване на изискванията за оформление на обяснителната записка		
Готовност за защита на дипломния проект		

Силни страни на дипломния проект	
Допуснати основни слабости	
Въпроси и препоръки към дипломния проект	

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Качествата на дипломния проект дават основание ученикът/ученичката.....

..... да бъде допуснат/а до защита пред членовете на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпит чрез защита на дипломен проект - част по теория на професията.

.....20... г.

Рецензент:

Гр./с.....

(име и фамилия)